

Architektúra a výstavba knižníc – inšpirácie z konferencie

Architektúra knižníc, rekonštrukcia a modernizácia knižničných priestorov sú témy, ktoré sú odbornou verejnou vždy vítané. Pre dynamický vývoj spoločnosti, ktorý zasahuje aj do knižničnej praxe je potrebné neustále vzdelávanie a získavanie nových informácií v tejto oblasti. Konferencia Architektúra a výstavba knihooven priblížila aktuálne témy a riešenia z praxe v tejto oblasti a priniesla inšpirácie aj od zahraničných hostí. V siedmich prezentáciách sme sa dozvedeli o tom, ako pristupovať k návrhu a realizácii projektu výstavby alebo rekonštrukcie knižnice, ako vytvoriť z knižnice kultúrny, vzdelávací a kreatívny priestor a zapojiť do procesu aj komunitu mesta alebo univerzity, ako sa realizuje štátny program podpory výstavby knižníc a ako technológie ovplyvňujú procesy v knižnici.

Konferencia na tému „Architektúra a výstavba knihooven“ sa uskutočnila v Obecnom dome v Prahe 14. júna 2019 a bola súčasťou programu *Valní hromady Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP)*. Pre účastníkov bola konferencia odborne veľmi prínosná, keďže budovanie a rekonštrukcia knižníc je oblasť, ktorej sa odborná knihovnícka verejnosť aktívne venuje a so záujmom sleduje trendy a dobré príklady praxe.

Moderátor Filip Šenk, ktorý nás celým programom sprevádzal, sa profesijne zaoberá architektúrou kultúrnych inštitúcií. V rámci svojho úvodného slova zhodnotil, že forma v architektúre musí vždy sledovať funkciu inštitúcie, pre ktorú je budovaná. Stavba knižnice má byť otvorený a svetlý priestor, keďže je to miesto stretnutí a kultúrneho života.

Prvú zo zahraničných prezentácií mal francúzsky kolega z mesta Bayeux **Nicolas Bauden** na tému **„Znovuobjaviť priestor v knižnici“**. Mediatéka a kultúrne centrum „7 lieux“ v Bayeux bolo otvorené začiatkom roka 2019 a poskytuje množstvo vzorov pre budovanie modernej inštitúcie.

Pre moderné knižnice je potrebné inšpirovať sa novými miestami a čerpať nápady na realizáciu vo svojom životnom priestore. Projekt novej knižnice bol realizovaný s filozofiou, že knižnica môže byť pre človeka nový zážitok a ponúkať mu atraktívne služby a aktivity, všetko pod jednou strechou. Pred realizáciou a celým začiatkom nového projektu sa mesto zameralo na prieskumy „user experience“. Zisťovali, aké sú potreby ľudí v meste, kde má byť nová moderná kultúrna inštitúcia. Knižnica je miesto, ktoré ponúka svoje služby – produkty virtuálne aj reálne. Dôležitá je idea, zážitok z knižnice a jej návštevy. Kolega nám priblížil tri spôsoby ako poňať knižnicu.

Knižnica ako dom (obývačka s dekoráciami, doplnkami, zariadením – ako doma), knižnica ako obchod (s použitím techník predaja, napr. prezentačné stoly, ktoré „predávajú“ – ponuku je potrebné pravidelne meniť; používanie výrazných nápisov, pestré farby), knižnica ako hra (plochu podlahy využiť na hry, v detskom oddelení mať hračky).

Knižnica má možnosť zariadiť svoje interiéry rôznorodým nábytkom, využiť fantáziu a zariadiť časť priestoru napr. aj v štýle divadla alebo filmu. Zároveň je veľmi výhodné, keď sa dajú interiérové súčasti modifikovať a prispôbiť priestory aktuálnej potrebe a situácii.

Anja Flicker, riaditeľka Knižnice vo Würzburgu, priniesla informácie na tému **„Design thinking pri tvorbe koncepcie knižnice“**. Pre knižnicu 21. storočia je dôležité, aby bola súčasťou mesta a jeho komunity, v rámci ktorej pôsobí. Ak chceme do knižnice pritiahnúť ľudí, potrebujeme poznať ich potreby. Pre dosiahnutie tohto cieľa je optimálne ich aktívne zapojenie do života knižnice, využiť ich kreativitu, dizajnové myslenie a záujem zlepšiť život v meste, kde žijú. Po zozbieraní nápadov nasleduje fáza, kedy knižnica vyberie, čo z nich sa dá reálne otestovať a prakticky realizovať. Jedným z dôležitých cieľov, ktorý môžeme dosiahnuť, je integrovať sociálne znevýhodnených a izolovaných ľudí, aby sa stali súčasťou kultúrneho priestoru, akým knižnica je. Spoločná komunikácia a participácia je prostriedkom na to, ako sa spoločne učiť, podieľať sa na realizácii a mať spoločný silný hlas v komunikácii so zriaďovateľom na dosiahnutie cieľov. Moderná knižnica 21. storočia je verejná obývačka, miesto stretnutia, komunikácie a získavania informácií.

Poľský kolega **Jakub Pacześniak** nám prezentoval výsledky štátneho programu **Infraštruktúra knižníc**. Inštitút knihy, kde pôsobí, je národná inštitúcia, ktorej cieľom je popularizácia čítania, podpora rozvoja čitateľských kompetencií a propagácia poľskej literatúry vo svete. Národný program rozvoja čitateľstva má tri priority: 1/ nákup knižných novínok do knižníc, 2/ infraštruktúru knižníc – podpora knižníc v malých mestách do 50 000 obyvateľov, 3/ podporu čítania detí a mládeže, podporu školských knižníc.

Aktuálne sa realizuje Infraštruktúra knižníc 2016 – 2020. V rámci programu bolo doteraz vybudovaných alebo rekonštruovaných 203 knižníc (celkovo aj počas obdobia rokov 2011 – 2015). Poľské knižnice a ich zriaďovatelia v prípravnej fáze výstavby spolupracujú s renomovanými projekčnými firmami, ktoré sú zamerané na architektúru knižníc. Každoročne sa do súťaže o získanie grantu prihlási veľké množstvo knižníc, šancu na úspech majú tie, ktoré vyhovujú požiadavkám podľa Certifikátu Biblioteka+. Celý projekt na podporu knižníc v menších mestách vznikol z dôvodu, že práve tu nie sú knižnice len miestom informácií a požičiavania kníh, ale sú dôležitým kultúrnym centrom, kde obyvatelia trávajú svoj voľný čas.

Henrieta Gábrišová a Lucia Falbová sa vo svojom príspevku venovali téme **„Kreatívny priestor a jeho úloha v akademických knižniciach (s príkladom zo Slovenska)“**. Akademické knižnice sú (rovnako ako iné typy knižníc) inštitúcie, ktoré sa vývojom menia, rozširujú svoju ponuku služieb, chcú byť atraktívnym miestom. Keďže akademická knižnica je priestor, kam chodia študenti a akademici študovať a zároveň platí, že sa menia spôsoby učenia sa, je potrebné tomu prispôbiť aj prie-

stor knižnice. Nie je to už tradičné miesto, kde sú police plné kníh, ale poskytujú svojim návštevníkom rôzne možnosti využitia – pre spoluprácu vo väčšej skupine, v menšej skupine, oddychové zóny. Presne tento koncept uplatňujú v Slovenskej informatickej knižnici FIIT STU. Knižnica komunikuje v súlade s hodnotami vedenia fakulty a uplatňuje princípy dôvery, otvorenosti a kreativity. Najväčšími hodnotami nie sú materiálne veci, ale ľudia – zamestnanci a používatelia. Knižnicu budujú čo najviac v súlade s trendmi otvorenej inštitúcie. Používatelia majú prístup do priestorov aj počas doby, kedy je knižnica zatvorená. Klúčom je ich preukaz, ktorým si otvoria priestor knižnice. K nevšednému zariadeniu akademickú knižnicu patrí aj bazénik s loptičkami, ktorý je súčasťou relaxačnej zóny v knižnici. Postupným kreovaním konceptu sa knižnice stáva moderným a priateľským prístupným bodom v živote akademickú obce a vzorom pre iné knižnice.

Nadežda Andrejčíková nám rozprávala o tom „**Ako technológie menia knižnice alebo Sú to ešte knižnice?**“. Vývoj technológií výrazne mení procesy knižnici a zároveň mení aj požiadavky používateľov. Je to odraz celospoločenských zmien a neustále sa zvyšujúceho životného tempa. Knižnica súčasnosti stojí pred výzvou, ako sa aktuálnej situácii prispôbiť a adekvátne reflektovať na zmeny. Knižnica dneška je miesto, kde môže svoj voľný čas stráviť jednotlivec, rodina i skupiny. Je kreatívnym miestom, bránou do sveta digitálnych technológií alebo aj ekonomickým inkubátorom. Knižnica má potenciál stať sa miestom, kde sa ľudia môžu prvýkrát stretnúť s technologickými novinkami, stať sa súčasťou poznania konceptu smart city. Technológie sú súčasťou infraštruktúry knižnice, aj keď miera technologizácie je v jednotlivých typoch na rôznej úrovni. Cieľom ich využitia je zjednodušiť procesy knižničnej práce, jednoduchšie používanie a prístup k službám. Zároveň máme priestor pomôcť používateľov naučiť sa nové zručnosti a získať skúsenosti.

Roman Dub je riaditeľ *Městské knihovny v Písku* a vo svojom príspevku rozprával o **úspešnom projekte novej mestskej knižnice**. Priblížil celý proces – od rozhodnutia, procesu prípravy a jednotlivých krokov až k realizácii výstavby knižnice. Išlo o revitalizáciu budovy, ktorá bola účelovo postavená ako škola. V celom procese bolo niekoľko kľúčových a rizikových faktorov, ktorých riešenie bolo pre vedenie knižnice i mesta výzvou. V procese stavby a realizácie interiérov bol tlak na dodržiavanie termínov, dodržiavanie finančného rozpočtu, dôležitá bola efektívna komunikácia so všetkými zainteresovanými inštitúciami a firmami. Všetko sa podarilo a výstupom je naplnenie vízie o modernej knižnici. Pre mesto je veľkým benefitom kultúrna inštitúcia, ktorá prináša priestor pre vzdelávanie, kreativitu, podujatia, zdieľanie nápadov. Knižnica poskytuje priestor na coworking, má priestor nádvoria využívaný na podujatia. V rámci komunity mesta realizujú rôzne projekty na podporu a rozvoj kultúry.

Záverčnú prednášku mala **Lenka Dostálová**, ktorá pôsobí v *Moravské zemské knihovně*, jej pracoviskom je **Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven**. Poskytuje podporu v procese premeny verejných knižníc na moderné kultúrne inštitúcie, ktoré úspešne pôsobia v rámci svojej komunity. Centrum ponúka aj metodické poradenstvo v oblasti funkcií knižníc, o financovaní rekonštrukcii knižnice, kontakty na overených architektov a dodávateľov zariadení, prináša metodické materiály a databázu knižníc, ktoré sú príkladmi dobrej praxe.

Porovnaním českej a slovenskej knižničnej praxe v oblasti architektúry, rekonštrukcie a modernizácie knižníc môžeme len skonštatovať, že sa od našich susedov môžeme veľa učiť. Je pozitívne, že na Slovensku nám postupne pribúdajú rekonštruované a modernizované knižnice, ale vo výstavbe nových účelových budov pre knižnice zaostávame za dynamickým vývojom v okolitých krajinách. Verím, že informácie z uvedených zdrojov budú inšpiratívne a prinesú nové impulzy, ktoré budú v konečnom dôsledku znamenať posun vpred aj pre naše knižnice.

Zdroje:

Fakulta informatiky a informačných technológií STU v Bratislave, 2019. Slovenská informatická knižnica [online]. Bratislava: FIIT STU. [cit. 2019-07-24]. Dostupné na: <https://www.fiit.stuba.sk/sik.html>

Instytut Książki, 2018-2019. Infrastruktura bibliotek [online]. Kraków: Instytut Książki. [cit. 2019-07-22]. Dostupné na: <https://instytutksiazki.pl/biblioteki,5,infrastruktura-bibliotek-2016-2020,1.html>

Les 7 lieux, 2019 [online]. Bayeux: Les 7 lieux. [cit. 2019-07-22]. Dostupné na: <https://www.les7lieux.fr/>

Městská knihovna Písek, 2019 [online]. Písek: *Městská knihovna Písek*. [cit. 2019-07-24]. Dostupné na: <https://www.knih-pi.cz/>

Moravská zemská knihovna, 2018. Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven [online]. Brno: Moravská zemská knihovna. [cit. 2019-07-24]. Dostupné na: <https://mcvrk.mzk.cz/>

Stadt Würzburg, 2018. Stadtbücherei [online]. Würzburg: Stadt Würzburg. [cit. 2019-07-24]. Dostupné na: <https://www.wuerzburg.de/themen/kultur-bildung-kulturangebot/stadtbuecherei/index.html>

Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky, 2010 – 2019. Konference Architektura a výstavba knihoven [online]. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky. [cit. 2019-07-22]. Dostupné na: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/valna-hromada/10.-valna-hromada/program#kon>

Mgr. Helena Mlejová

helena.mlejova@mestskakniznica.sk ■

(Mestská knižnica v Bratislave)